

528. RAJK LÁSZLÓ TÁVIRATA KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Budapest, 1948. szeptember 30.)

156. számú táviratomat¹ módosítva közlöm: Nevezetteket követ úr hívja meg, de ne egyedül legyen velük. Magatartása csak tájékoztató legyen. Terveiket igyekezzen megismerni. Azonkívül sürgős választ kérek.

KÜM irattára. Párizsi táviratok (eredeti tisztázat)

¹ Rajk fentebb közölt, aznap előző távirata.

529. RAJK LÁSZLÓ KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Budapest, 1948. szeptember 30.)¹

Tisztelt Követ Úr, Kedves Barátom,
szeptember 21-ről kelt összes leveleidet megkaptam és gondosan áttanulmányoztam. Fontossági sorrendben szeretnék az egyes kérdésekkel foglalkozni.

Mindenek előtt a frank esése következtében a követség nehéz anyagi helyzetével kapcsolatban közlöm: mindjárt leveled kézhez vétele után felvettem a tárgyalást személyesen is a pénzügyminisztériummal, hogy a szerintem is teljesen indokolt fizetésemelést és a követség fizetésének valutában való folyósítását kieszközöljük. Közölhetem, hogy elvben a pénzügyminisztérium már hozzájárult azzal, hogy gyakorlatban a kérdés csak akkor nyerhet végleges rendezést, ha a franciaországi áradatoknak pontos birtokába jut, ami alapját képezheti a fizetésemelés százaléka meghatározásának. Mivel ez meg lehetős hosszú időt venne igénybe, javaslatomra elfogadták, hogy ennek megtörténtéig is elszámolásra előleget folyósítsanak a követség részére. Ez mai napon a helyzet. Mivel nem lehetek biztos abban, hogy az előleg folyósítása ma még megtörténik, éppen ezért utasítást adtam gazdasági osztályunknak, hogy saját valutaalapunkból a futárcomagban mellékelt összeget előlegezzék a követség számára. Úgy gondolom, a kérdésnek ilyen formában való rendezése Téged és a követség valamennyi beosztottját is kielégíti.

Szeptember 28-án 64. számú táviratoddal elég nagy fejtörést okoztál, amit abból is megláthatsz, hogy a két egymás utáni táviratválasz egymástól eltérő álláspontot tartalmazott, az első válaszban közölt visszautasító állásfoglalásomra az készítetted, hogy - joggal - feltételezhettem, hogy a meghívás mögött provokációs szándék húzódhat meg. Nem lett volna kellemes annak a nyilvánosságra hozatala, hogy Te bizalmas és titkos „külön” tárgyalásokat folytatsz az említett urakkal, az UNO-nak a mai feszült atmoszférája közepette. Tekintettel arra, hogy mégis érdekünkben állna megtudni, mit akarnak főzni az illetők velünk szemben vagy számunkra az ő kis fazekukban, vettem fel táviratomban azt a gondolatot, hogy az esetleges provokációt már eleve kizáró módon próbálj velük kapcsolatot felvenni. Természetesen érdekelne, sikerült-e valamit elérned.

Ami Szapáry E.² szerződéses alkalmaztatását illeti, én vele Svájcba utazása előtt személyesen beszéltem, és magam részéről a kérdés rendben is van. Abban állapotunk meg, hogy hazajövele után újból felkeres, párizsi útjának realizálása végett.

Havas leveléből értesültem, hogy Szabó Zoltán problémája nálatok is felmerült. Valóban olyan kérdés ez, amire mindkettőnk vagy őt is beleértve mindhárunk részére megfelelő megoldást kell találnunk. A magam részéről legelőnyösebbnek tartanám, ha ő hazajönne, annál is inkább, mert hosszabb kint tartózkodása következtében - gondolom - eléggé el lehet szakadva a magyarországi eseményektől és fejlődéstől. Szeretném, [ha] vele való megbeszélés után véleményedet erre vonatkozólag közölnéd.

Velics követnek³ megítélésében egyetértek Veled. Jó lenne, ha valamilyen módon tudnál rá hatni, hogy aktívabban viszonyuljon a mi összes aktuális kérdéseinkhez. Nem tudtam arról, hogy a kitüntetéssel őt emberileg valóban ilyen kellemetlen sérelem érte. Jó, hogy ezt közölted velem. Máris utasítást adtam arra, hogy kitüntetésére minisztertanácsi előterjesztést tegyünk. Azt hiszem, ez hozzájárul, hogy benne a kételemek csökkenjenek és talán-talán használható munkatárs is lehet.

A Davidsonra vonatkozó közléseidnek Olt Károly népjóléti minisztert érintő részleteit másolatban neki megküldöttem, ő majd megteszi a szükséges lépéseket. Megkérlek arra, közöld Havassal, hogy Sauvageot-val folytatott beszélgetése anyagát Ortutay miniszter úrnak másolatban ugyancsak megküldtem.

Tájékoztatóid igen hasznos és értékes anyagot tartalmaznak, s igazán őszinte köszönetemet tolmácsolhatom Neked eredményes s hasznos munkáért. Hozzátehetem, nem csak a magam nevében. Ha már erről a kérdéstről van szó, bizonyára felmerült Benned a kérdés, hogy miért késik még mindig innen a követségeknek gyakoribb és támpontokat nyújtó tájékoztatása. Még egy kis türelmet kérek, amíg szervezetenként is ennek az előfeltételeit biztosítani tudom.

Továbbra is jó munkát, jó egészséget kíván
baráti üdvözléssel

Történeti Hivatal K 747 (egykorú másolat)

¹ A másolaton dátum nem szerepel, a másoló (ÁVH) megjegyzése: „Miniszter diktálta Károlyi követ számára.”

² Szapáry Erzsébet grófnő Károlyi rokona, jelentős szerepe volt az antifasiszta ellenállásban, mindenekelőtt a lengyel és más menekültek segítésében. Odescalchi Károlyné (Kája) és Károlyi Józsefné baráti köréhez tartozott. Károlyiék hazatérése után közeli baráti kapcsolathoz kerültek, Károlyi kérésére a párizsi követségen az ő magántitkáráként alkalmazták. Onnan velük együtt távozott, Svájcban élt, de sokat volt velük Vence-ban mint megszűntebb környezetük tagja.

³ Velics László 1912-től diplomata, 1921-35 között müncheni konzul, 1935-39 között a genfi népszövetségi képviselő vezetője és egyben svájci követ volt. 1939-44 között athéni követ, március 19. után lemondott és csatlakozott a disszidens „követi tanácshoz”. A háború után a kevés régi követ egyike, akit átvett az új kormányzat, 1947 szeptemberétől római követ, egyben a vatikáni követet helyettesíti. A Mindszenty-ügy után nyugdíjazták. Felségének első házasságából származó fia, Ferenczi Edmond UNESCO-megbízott volt. Károlyi szeptember 21-i jelentései bizalmas úton mehettek, közülük csak azt ismerjük, amelyet az ÁVH lemásoltatott. Nem tudjuk tehát mit írt Velicsről, de miután később is jó véleménye volt róla, bizonyára javasolta megerősítését követi posztján.

530. KÁROLYI MIHÁLY RAJK LÁSZLÓHOZ

(Párizs, 1948. október 1.)

Tisztelt Miniszter Úr, Kedves Barátom,

Nyílt jelentésemben nem akartam olyan pesszimiztikusnak mutatkozni, mint amilyen az események és a tények hatására valóban vagyok. Nem dőlök be a háborús propagandának, nem erről van szó. Kétségtelen azonban, hogy ma már alig van olyan komoly politikai tényező, aki határozottan azt állítaná, hogy a háború elkerülhető. Egy francia barátnőnknek, aki nem kommunista, s akit nem kell ilyesmivel impresszionálni, Strachey angol közlélemzési miniszter pld. azt mondotta, hogy a tavaszra valószínűleg háború lesz. Űgy hiszi, hogy vagy a Szovjetunió kénytelen lesz a háborút megindítani, vagy az amerikaiak mindenáron kiprovokálják. Ehhez hasonló értesítéseket tucatjával tudnék elmondani. Amíg ma egy éve még majdnem mindenki lehetetlennek tartotta a konfliktust, ma éppen ellenkezőleg, majdnem mindenki lehetségesnek tartja, sőt biztosra veszi. Azonban a tények is emellett szólnak: háborús készülődés mindenütt. Ezt kötelességemnek tartom jelenteni. Persze nem mondom, hogy a helyzet nem változhat